

Minél messzebbre gurulnak be ezek a labdák a puszták sivatagjába, annál messzebbre terjed az angolok hatalma is.

A civilisatio világának a határát tehát a labdák szabják ki a sötét Afrikában.

Kaposvár.

BEKSICS IGNÁCZ.

IRODALOM.

Fiatal véreim. Szemere Miklós. Budapest. Az Athenaeum részvénytársulat könyvnyomdája. 8-r. 45 l. Ára 30 kr.

Nem tartozik — legalább napjainkban — a mindennapi tünemények közé, hogy a születési aristokratia tagjai nevelésügyi kérdésekkel irodalmilag is foglalkozzanak. Annál dicséretesebb Szemere Miklósnak, a nemzeti kaszinó tekintélyes tagjának példája, ki a múlt hetekben egy nevelési brochure-t bocsátott közre a fenti cím alatt. Az aranysárga nyomású boritéklap mögött a széles margójú ciceró-betűs szövegben arról mondja el gondolatait az ősmagyar Huba-vér, hogyan kellene nevelni fiatal véreit, a színmagyar ifjúságot. A milyen a külső, olyan a belső is; tetszetős és könnyed. Megvalljuk, olvastunk mi magyar nagy uraktól, még e század elejéről is, sokkal átgondoltabb, mélyebb és tartalmasabb essayket a magyar nevelésügyről; s azért valami fontos jelenségnek épen nem tartjuk ezt a füzetkét, sőt szívesen elhiszszük, hogy mai nagyurainktól is telnék más is e téren; de nem is lenne igazságos nagy mértéket alkalmazni e cikksorozatra, melylyel a szerzőnek sem volt az a célja, hogy egy rendszeres nagy nevelésügyi programot nyújtson. Egyszerűen elmondja gondolatait és ötleteit, több nonchalance-szal, mint összefüggéssel a magyar ifjúság kívánatos neveléséről, s ha nem csalódunk, elsősorban a nemesi származású ifjúság lebeg szeme előtt. Nem érzékenykedünk demokratikus szempontból a célnak e határozottan ki sem fejezett korlátozása ellen; az illető társadalmi osztály a nemzetnek igen fontos része, s elsőrangú nemzeti érdek, hogy nevelése mentül tökéletesebb legyen; politikai szempontból pedig kívánatos, hogy ez osztály történelmi erényei ne menjenek veszendőbe s nemzetfentartó erejüket is továbbra éreztessék. Épen azért kívánatos volna, hogy a mi jót a szerző mond, hasson abban a körben, melyhez elsősorban fordúlni látszik.

Ha a sok történelmi anekdotából, sincerizálásból, szerzőnek az európai társaságban előfordult élményeiből, lovainak, a pezsgőnek és havannának emlegetéséből kibontjuk azt, a mit érdemlegesen mond, sok eredeti gondolatot nem fogunk találni. A Felméri Lajostól (szerzőnk

egykori nevelőjétől) vett impulsusok s az angol egyetemen (Oxfordban) nyert benyomások adják a füzetke eszmei tartalmát, színezve kissé a felsőbb körök gondolatvilágának, sőt előítéleteinek zománczával. A szerző maga igen fogékony, temperamentumos, lelkesülő, szellemes, meggyőződésében szilárd elme; de a közhelyeket is mint új igazságokat szereti feltüntetni, s rendesen fél-igazságokat mond. Eszménye az angol nevelés. Minden indítványa oda megy ki, hogy utánozzuk az angol nevelési rendszert, különösen az egyetemeken. Legyen a heti kötelező óraszám lehetőleg kevés, tanuljon meg az ifjú lovagolni, társaságban viselkedni, edzze testét s művelje a sportot. Nem a tanultság a fő, hanem a neveltség. Az embert a nevelés teszi hőssé, önfeláldozóvá, gavallérrá. A magyar ifjúság Budapesten nem nevelődik, csak a főváros kétes értékű szellemét kapja meg; a város részint kenyérkeresetre szorítja az egyetemi ifjút, részint léha élvezetekre csábítja. Az orvosi facultáson kívül a többi vidékre kell helyezni, sőt új egyetemi várost is lehetne alapítani (!) egészséges jó internátusokkal. Erősíteni kellene a kolozsvári egyetemet. Maholnap kivessz nálunk a sportnak legnemzetibb neme, a kardvívás, a mi-ben Keresztessy idejében a magyar volt az első; maholnap elfelejtik a nemzeti tánc művészi változatait: mindezt ápolni kell, és fejleszteni a katonai szellemet. Eddig a kard tartott meg bennünket, míg mostanában nem a nagy katona, hanem a nagy szónok és politikus az ideálunk. A nőnevelésben az az elve, hogy dolgozhasson a nő is szabadon; ha emancipáljuk a nőt, megkészszerződik a nemzeti erő. — Mind e töredékes gondolatokban és indítványokban megmarad a szerző az általános-ságoknál; részletes és konkrét javaslatot sehol sem tesz, futólag elmélkedik mindenről, s a helyett, hogy a gyakorlati megvalósításra szolgálna eszmékkel, mindenféle anekdotikus kitérésekkel üti el a dolgot, a melyek jó része alig van összefüggésben a tárggyal. Egy fejezet pl. — a füzetnek épen hatoda — ki gondolná? — a névmagyarosításról szól, azon a czímen, hogy az nem az igazi eszköze fajunk erősítésének. Számos helyt igen sajtáságos nézeteket koczkáztat meg a szerző. «Folyton szemünk előtt lebegjen» — mondja egy helyt nagy nyomatékkal — «hogy karddal szerezték e hont és pennával nem fogják fentartani». Bizonyynyal igen egyoldalú axioma ez; egy Szemere tudhatná, hogy volt idő, mikor e nemzetet pennával tartották fenn; ama kor hősei közt voltak Szemerék is, a kik jól forgatták a tollat, mindenesetre jobban mint szerzőnk. Midőn a «nevelést» hangoztatja, nagyon is lenézi a szellem képzését. «Genieket — úgymond — tudományon sem lehet felhizlalni, azok, a kik hivatta vannak korszakot alkotni, születnek és sehol sincs számukra melegágy!» Ez axioma nem olyan új, mint a minő gyenge. A tudás nem teremti ugyan a geniet, de nem teremti azt a szerző értelmében vett «nevelés» sem; de a tudás mégis csak felfegyverzi a geniet és tájékoztatja

teendői felől, hogy ne legyen vad genie. S azután van a tanításnak más halandókkal is dolga, mint csupán geniekkal. A tanítás igen is a leg-hatásosabb nevelési eszközök egyike; szükséges azon a *szoktatáson* felül, a mit a szerző egyedül látszik nevelésnek tartani. Egyik nem pótolhatja a másikat. Igazi erény, igazi jellem intellectuális belátás nélkül nincsen. Ilyen egyoldalúak a szerző elvi nézetei általában. Nincs különben gyakorlati nézeteivel sem. Budapest ellen az a kifogása, hogy egyike a legegészségtelenebb nagy városoknak, — s itt még szóba áll azzal a mendemondával, hogy Budapest egészségi adatait illetőleg a statisztikai kimutatások szépitve volnának, azaz meg volnának hamisítva, mint a hogy a választási jegyzékekkel is történnek visszaélések. S Kolozsvárt meg — a hol egy évet töltött egykor az egyetemen — nagyon melegen ajánlja azonfelül, hogy «feltétlenül legmagyarabb város az országban», s hogy a kolozsvári nők legszebbek nemcsak nálunk, de egészen Rómáig és Angliáig, sőt a kofák teinte-je is classikus, mindezen felül azzal is, hogy «egészséges város is volt eddig, úgy tudtam, Kolozsvár». Ez a tudomás eléggé ellenkezik a köztudomással, mely szerint Kolozsvár egészségi tekintetben inkább utána van Budapestnek, mint előtte. A gyakorlati vonatkozások általában kevésbé alaposak ennél.

Jobban örültünk volna, ha az általánosan és töredékesen fölvetett eszméknek aperçu-kkel fölpiperézése helyett a gyakorlati megvalósításra nyújtott volna eszméket és tanácsokat a nemes szerző. Talán más-kor erre is ráér. Addig is azonban kívánjuk, hogy a mi egészséges gondolat van füzetében, azt sikerüljön a társadalom illető köreiben terjesztenie, az angol nevelési rendszer bizonyos elsőbbségeit, a nemzeti hagyományok cultusát megkedveltetnie. Könyvéből a paedagogus nem okúl, de okúljanak legalább azok, a kikre a szerzőnek hatása lehet.

N. L.

Fizika a közmografia elemeivel polgári fiu-iskolák és tanító-képzők számára. Irták *Bóbita Endre* és dr. *Gerevich Emil*. Budapest, 1896. Lauffer Vilmos kiadása. Ára 1 frt 40 kr.

Természettan kapcsolatban a csillagászati földrajz s a kozmografia elemeivel felsőbb leányiskolák és tanítóképzők számára. Irták *Bóbita Endre* és dr. *Gerevich Emil*. Budapest, 1896. Lauffer Vilmos kiadása. Ára 1 frt 40 kr.

E két munka egyszeri átolvasása is elégséges arra, hogy az ember teljesen azonos munkáknak tekintse őket, noha a szerzők különböző-czímek alatt, különböző czélok betöltésére szánták. Ebből az okból elégségesnek tartom, hogy kizárólag az elsővel foglalkozzam; mert a mit arról mondhatok, az majdnem mind áll szó szerint a másodikra is.